

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 458/2020 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Helsingille ja muulle Uudellemaalle koronakriisin aiheuttamien verotulomenetysten ja lisäkustannusten korvaamisesta, MAL-sopimuksesta sekä kaupunki- ja metropolipolitiikan vahvistamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Sari Sarkomaan /kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 458/2020 vp:

Mihin toimiin hallitus ryhtyy ensi syksyn korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseksi, tarvittavien määrärahojen myöntämiseksi sekä aloituspaikkojen suuntaamiseksi erityisesti Helsingin ja Uudenmaan korkeakouluihin alueellisen tasa-arvon vahvistamiseksi,

mihin toimiin hallitus ryhtyy Helsingin ja Uudenmaan seudun kuntien kumppanuuden sekä kaupunki- ja metropolipolitiikan vahvistamiseksi,

mihin toimiin hallitus ryhtyy MAL-sopimuksen aikaansaamiseksi ja siihen liittyvien hankkeiden rahoittamiseksi sekä joukkoliikenteen edistämiseksi,

mihin toimiin hallitus ryhtyy Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirille syntyneiden koronakustannusten korvaamiseksi suoraan yliopistolliselle sairaanhoitopiirille,

mihin toimiin hallitus ryhtyy uskottavan pelastuspaketin luomiseksi kunnille suomalaisten peruspalvelujen turvaamiseksi ja koronan aiheuttamien lisäkustannusten sekä verotulomenetysten kompensoimiseksi,

mihin toimiin hallitus ryhtyy edistääkseen yrittäjyyttä ja työllisyyttä Helsingissä ja muualla Uudellamaalla ja

mihin toimiin hallitus ryhtyy yrittäjyyden vauhdittamiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Korkeakouluopintojen, erityisesti yliopisto-opiskelun, aloittaminen tarkoittaa monille muuttamista toiseen maakuntaan, mutta muuttoliikettä tapahtuu myös tutkinnon suorittamisen jälkeen. Uusimaa vetää tutkinnon suorittaneita puoleensa. Yli puolet Suomessa maisterin tutkinnon suorittaneista työllisistä ja 35 prosenttia ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä asuu Uudellamaalla vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen. Hallitusohjelman mukaan Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 -työssä on sitouduttu korkeakoulutettujen määrän nostamiseen 50

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 458/2020 vp

prosenttiin nuorista aikuisista vuoteen 2030 mennessä. Koulutustason nostoon, hakijasuman purkamiseen sekä alojen ja alueiden osaajapulaan etsitään ratkaisuja hallituskauden aikana lisäämällä korkeakoulutuksen aloituspaikkoja merkittävästi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on keväällä 2020 sopinut korkeakoulujen kanssa hallitusohjelman, korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030 vision, Osaamisen ennakointifoorumin tuottaman koulutustarvetiedon ja aiemmin suoritettujen tutkintomäärien perusteella korkeakoulujen tutkintotavoitteista vuosille 2021-2024. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on sopimuskaudella 2021-2024 suuntaamassa olemassa olevasta kehyksestä koulutus- ja osaamistason nostoon strategiaperusteista rahoitusta korkeakouluille. Tällä rahoituksella saataisiin vuosina 2021 ja 2022 toteutettua yhteensä enintään 6 500 aloituspaikan kertaluonteinen lisäys.

Neljännessä lisätalousarvioesityksessä hallitus esittää panostuksia osaamiseen ja tutkimukseen, jolla osaltaan tuetaan talouskasvun edellytyksiä. Korkeakoulujen aloituspaikkojen kertaluonteiseen lisäykseen ehdotetaan yhteensä 124 miljoonaa euroa, jolla tavoitellaan 4 800 aloituspaikan lisäämistä yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Lisäyksiä tehdään etenkin tekniikan, kauppätieteen ja liiketalouden sekä sosiaali- ja terveystieteille ja tietojenkäsittelyn koulutukseen. Aloituspaikkojen tarkemmasta kohdentamisesta sovitaan korkeakoulujen kanssa. Korkeakoulut päättävät, millä valintatavalla paikat täytetään.

Elinvoimainen ja sosiaalisesti vahva Suomi rakentuu metropolialueen, kasvavien kaupunkiseutujen ja maaseudun yhteisestä menestyksestä. Hallitusohjelman mukaan elinvoimaa ja toimintakykyä on vaalittava koko Suomessa. Huomionarvoista on, että pääkaupunkiseutu kilpailee kansainvälisesti muiden metropolialueiden kanssa. Erityisen tärkeä merkitys kaupungeilla on niin kasvun rakentamisessa kuin ilmastonmuutoksen torjunnassa. On tärkeää, että elinvoimaisella Suomella - kaikilla sen tasoilla - on riittävät voimavarat yhteiskunnan haasteisiin vastaamisessa.

Hallitus toimeenpanee aktiivista ja vahvistuvaan kaupunkien ja valtion kumppanuuteen perustuvaan kaupunkipolitiikkaa, joka nojautuu kaupunkien ja valtion yhteiseen tahtotilaan. Kaupunkipolitiikan vahvistamiseksi käydään aktiivista vuoropuhelua kaupunkien kanssa. Parhailtaan valmisteltava kansallinen kaupunkistrategia linjaa keskeiset strategiset tavoitekokonaisuudet ja sen, millä periaatteilla ja tavoilla kumppanuutta eri kaupunkipolitiikan kysymyksissä viedään eteenpäin. Kaupunkien kasvava merkitys haasteiden ratkaisijoina edistää Suomen kestävästä muutosta ja tukee YK:n kaupunkikehitystavoitteiden saavuttamista ja Suomen kansallista etua.

Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut vahvistamaan metropolialueen kykyä kilpailla muiden eurooppalaisten metropolien kanssa niin osaavasta työvoimasta, yrityksistä kuin kulttuurisesta vetovoimasta ja sen mukanaan tuomista matkailijoista.

Hallitus valmistele laaja-alaisen kumppanuuteen ja ratkaisukeskeisyyteen perustuvan metropolipolitiikan käynnistämistä. Hallituksen on tarkoitus asettaa korkean tason metropolipolitiikan yhteistyöryhmä, joka edistäisi metropolialuetta koskevien hallitusohjelman linjausten toteuttamista sekä tiivistäisi valtion ja metropolialueen yhteistyötä ja koordinaatiota asioissa, jotka tukevat met-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 458/2020 vp

ropolialueen kasvua, työllisyyttä, kestäväää kehitystä, globaalia kilpailukykyä ja alueen erityishaasteiden ratkaisua. Asian valmistelu on eri syistä pitkittynyt, mutta tavoitteena on yhteistyöryhmän asettaminen ja työskentelyn käynnistäminen kesän aikana.

Valtion ja Helsingin seudun välisestä MAL-sopimuksesta on saavutettu neuvottelutulos 2.6.2020. Sopimuksen syntyminen edellyttää vielä hyväksyntää seudun kuntien päätöksentekoeleimissä sekä valtioneuvoston periaatepäätöstä. Neuvottelutuloksen mukainen sopimus sisältää useiden merkittävien joukkoliikennehankkeiden käynnistämisen Helsingin seudulla kauden 2020-23 aikana sekä valtion avustukset niin joukkoliikenteen kuin kohtuuhintaisen asuntotuotannonkin edistämiseksi.

Hallitus vahvistaa kaupunkien innovaatiokykyä muun muassa pääkaupunkiseudun kanssa solmittavilla ekosysteemisopimuksilla. Niillä kehitetään tiiviitä yhteistoimintaverkostoja, vahvistetaan osaamiskärkeä sekä lisätään vaikuttavuutta. Samalla kootaan tutkimusta ja sitä hyödyntäviä verkostoja isommiksi osaamiskeskittymiksi, joissa eri toimijat täydentävät toisiaan.

Yrittäjyys on tärkeä teema pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa. Hallitus valmistele yrittäjyysstrategiaa, jonka tavoitteena on lisätä luottamusta siihen, että Suomeen kannattaa perustaa yrityksiä ja että Suomessa yritysten kannattaa työllistää, investoida ja kehittää. Yrittäjyyspolitiikkaa vahvistetaan kokoamalla yrittäjyyteen liittyvät toimenpiteet yhden sateenvarjon alle. Lisäksi tavoitteena on lisätä Suomen houkuttelevuutta, jotta ulkomaiset, osaavat työntekijät ja opiskelijat haluavat työllistyä Suomeen tai toimia yrittäjinä Suomessa. Tavoitteena on myös, että Suomi on kiinnostava investointien kohdema. Yrittäjyysstrategian laadinta konkreettisine tiekarttoineen on vielä työn alla yrittäjyyden tilannekuvan muututtua merkittävästi koronapandemian vuoksi. Yrittäjyysstrategian laatimisen ohella muita toimenpiteitä on muun muassa TKI-tiekartta, jossa kehitetään uusia toimintamalleja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä sekä lisätään kansainvälistä huippuosaamista. Kansainvälisen kasvun ja viennin ohjelmassa panostetaan kansainväliseen kasvuun.

Pääkaupunkiseudun elinkeinoelämä poikkeaa muusta Suomesta, sillä liiketoiminta on kansainvälisempää ja palvelualojen rooli on merkittävämpi kuin muualla. Lisäksi pääkaupunkiseutu houkuttelee enemmän maahanmuuttajia, ja startup-toimintakin on vilkkaampaa. Näin ollen ELY-keskuksilla, TE-toimistoilla ja Business Finlandilla on tärkeä rooli yrittäjyyden edistämässä sekä osaavan työn ja tekijöiden kohtaannon parantamisessa ja osaamisen vahvistamisessa Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla.

ELY-keskusten tulosohejauksella, lainsäädännön ja palveluiden uudistamisella sekä Team Finland -alue- ja asiakkuusyhteistyön vahvistamisella vaikutetaan ELY-keskusten ja TE-toimistojen toimiiin pk-yritysten kasvu- ja uudistumiskyvykkyyden lisääntymiseksi. Työllisyyden edistämisen ministerityö-ryhmässä ja sen alaryhmissä jatkuu toimenpide-ehtotusten käsittely työllisyyden ja työmarkkinoiden kohtaannon edistämiseksi.

Hallituksen neljännessä lisätalousarvioesityksessä tavoitellaan taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväää nousua koronakriisistä. Lisätalousarvioesityksellä käynnistetään kaikkiaan 5,5 miljardin euron toimenpidekokonaisuus, jolla pyritään tukemaan talouden elpymistä. Julkisiin

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 458/2020 vp

työvoima- ja yrityspalveluihin ehdotetaan yhteensä 60 miljoonan euron lisäystä, jota on tarkoitus suunnata mm. nuorten tukitoimiin ja osaamisen kehittämiseen.

Yrittäjyyteen liittyen huomioidaan starttirahan hyödyntämismahdollisuus sekä muut tukipalvelut ja hankkeet, esim. Työllistä taidolla –hanke ja yrittäjyyskoulutukset. Lisäksi aloittavien yrittäjien palvelujen ja kasvua hakevien yritysten tueksi on tarkoitus hyödyntää 12.6. julkaistun Starttiraha ja rekrytointiosaaminen yrittäjyyden ja yritystoiminnan tukena –selvityksen suosituksia jatkokehitystyössä.

Uudellamaalla on käynnistymässä vuoden 2021 alusta useampi työllisyyden kuntakokeilu, jossa valtion TE-toimistoilta siirretään tehtäviä ja toimivaltaa kokeilukunnille. Kokeilun myötä kunnat voivat kohdentaa työllisyyden hoidon resursseja nykyistä huomattavasti joustavammin ja vastata tehokkaasti oman toimintaympäristönsä keskeisiin työmarkkinahaasteisiin.

Kuntakokeiluihin ovat Uudeltamaalta osallistumassa Espoo, Vantaa, Kerava ja Helsinki. Kokeiluissa yhteen sovitetaan valtion ja kuntien osaamista, resursseja ja palveluita työnhakijoiden työllistymisen edistämiseksi. Lisäksi yritys- ja työnantajapalvelujen osalta kokeilukunnissa sovitaan yhteisestä toimintamallista alueen TE-toimiston kanssa. Kokeilulaki velvoittaa kunnat, TE-toimiston ja ELY-keskuksen entistä tiiviimpään alueelliseen yhteistyöhön.

Nykyistä korkeammalla nettomaahanmuutolla voidaan kompensoida työikäisen väestön määrän vähenemistä. Erityisesti koulutus- ja työperäisen maahanmuuton edistämällä voidaan vastata työmarkkinoiden osaamistarpeisiin sekä tukea innovaatiotoimintaa, kasvua ja kansainvälistymistä. Metropolialueella on määrällisesti eniten maahanmuuttajia. Maahanmuuttajien yrittäjyysaktiivisuuden edistäminen on nähty olevan perusteltua, sillä monilla maahanmuuttajilla on käytössään sellaisia aineellisia ja aineettomia resursseja ja verkostoja, joiden hyödyntäminen osana suomalaista elinkeinoelämää on kansantaloudellisesti tarkoituksenmukaista. Suomalainen yrityspalvelujärjestelmä tarjoaa maahanmuuttajien yrittäjyydelle hyvät lähtökohdat, mutta ei vielä riittävällä tavalla takaa heidän tehokasta integroitumista osaksi suomalaista yrittäjyyttä ja yrittäjäkenttää.

Hallituksen Talent Boost -toimenpideohjelman päämääränä on, että kansainväliset osaajat vahvistavat Suomen työllisyysastetta, korkeakoulujen laatua, monimuotoisuutta ja kansainvälisyyttä sekä yritysten ja TKI-toiminnan kasvua, kansainvälistymistä ja uudistumista sekä investointien saamista Suomeen.

Koronakriisi on vaikuttanut syvästi kuntien talouteen. Kevään kuntatalousohjelmassa sen yhteisvaikutus kuntatalouteen arvioitiin noin 1,6–2 miljardia euroa kuntataloutta heikentäväksi ja tästä suuren osan aiheutuvan verotulojen pienenemisestä. Arviota on tässä vaiheessa syytä pitää suuntaa antavana, ottaen huomioon vaikeus erottaa koronapandemian vaikutuksia muusta talouskehityksestä ja tilanteeseen liittyvä tavanomaista suurempi epävarmuus. Epävarmuudesta ja vaikutusten täsmentymättömyydestä huolimatta hallitus on ryhtynyt nopeasti toimenpiteisiin, jotta kuntien edellytykset huolehtia kansalaisten peruspalveluista eivät vaarantuisi. Lisäksi hallitus seuraa koronakriisin vaikutuksia kuntatalouteen ja vaikutusarvioiden täsmentyessä kuntien tukitoimenpiteiden kokonaisuutta on tarpeen arvioida uudelleen.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 458/2020 vp

Hallituksen neljäs lisätalousarvioesitys sisältää mittavan 1,4 miljardin euron kuntatalouden tuki-paketin sekä useita muita kuntiin kohdistuvia toimenpiteitä, kuten 100 miljoonan euron lisäys joukkoliikenteen tukemiseen lipputulosten menetysten johdosta. Kunnat ovat erilaisia muun muassa väestö-, elinkeino- ja tularakenteeltaan, joten myös koronakriisin vaikutukset eroavat. Tämän takia tukikokonaisuus muodostuu useista toisiaan täydentävistä toimenpiteistä. Näin pyritään turvaamaan peruspalvelujen järjestämisen edellytykset kaikissa kunnissa sekä huolehtimaan siitä, että tuki kohdistuu mahdollisimman hyvin niihin kuntiin ja tehtäviin, joihin koronakriisi vaikuttaa voimakkaimmin. Sairaanhoidopiireille kohdistettavalla suoralla valtionavustuksella kompensoidaan koronapandemiasta aiheutuneita kustannuksia ja sairaanhoidopiirien mahdollisia alijäämiä ja kuntien yhteisöverosuuden määräaikaisella korottamisella kuntien yhteisöveromenetyksiä. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuden määräaikaisella 720 miljoonan euron lisäyksellä korvataan kunnille koronapandemiasta aiheutuneita kustannuksia ja kriisin jälkihoitoa sekä kunnallisverotuoton pienenemistä. Harkinnanvaraisen valtionosuuden korottamisella voidaan tukea puolestaan niitä kuntia, jotka ovat poikkeuksellisten tai tilapäisten taloudellisten vaikeuksien vuoksi lisätuen tarpeessa.

Peruspalvelujen valtionosuuden määräaikainen korotus kohdistetaan kuntiin osin asukasluvun ja osin kunnallisveron tilittämisen sovellettavien jako-osuuksien mukaisissa suhteissa. Lisäksi jako-perusteena käytetään niin alle 18-vuotiaiden kuin 65 vuotta täyttäneiden määrää. Euromääräisesti tarkasteltuna merkittävä osa lisäyksistä kohdentuisi erityisesti suurimmille kaupungeille ja noin kolmannes valtionosuuden lisäyksistä kohdentuisi Uudenmaan kunnille. Asukasta kohden tarkasteltuna kaikki kunnat kuitenkin saisivat merkittävän valtionosuuden lisäyksen. Valtionosuuden korotus on vuodelle 2020 kohdistuvaa määräaikaista tukea, mutta sitä ei peritä kunnilta takaisin.

Sairaanhoidopiireille suunnatun tuen myöntämistä varten valtiovarainministeriössä valmistellaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa valtioneuvoston asetus, jossa täsmennetään mm. valtionavustuksen hakumenettelyä ja myöntämiskriteerejä. Tavoitteena on, että valtioneuvosto antaisi valtionavustusasetuksen elokuussa 2020, valtionavustuksen haku käynnistyisi syyskuussa ja avustukset saataisiin maksatukseen loppuvuoden aikana.

Valtionavustuksen myöntämistä säätelevän asetuksen virkavalmistelun lähtökohtana on, että avustuksen myöntämiskriteerit ja jakoperusteet ovat mahdollisimman yksinkertaiset ja läpinäkyvät. Yhtenä vaihtoehtona on esitetty, että myöntämisen peruslähtökohtana olisi sairaanhoidopiirin alueen asukasmäärä ja sen lisäksi huomioitaisiin esimerkiksi sairaanhoidopiirissä toteutuneet tehohoitovuorokaudet. Asia on kuitenkin edelleen valmistelussa ja sairaanhoidopiirejä sekä niiden jäsenkuntia kuullaan asiasta kesäkuun aikana.

Helsingissä 24.6.2020

Kuntaministeri Sirpa Paatero